

Bibliography (transliterated): 1. Yakovlyev A. I. *Ekonomichna sutnist' ta metodychni osnovy vy`znachennya rivnyaya potentsialu vy`robn`choyi sy`stemy`* / A. I. Yakovlyev, O. P. Kosenko // *Marketyn`g i menedzhment innovacij.* – 2011. – No 2. – P. 172-178. 2. Zhalilo Ya. A. *Pislyakry`zovy`j rozvy`tok ekonomiky` Ukrainy` : zasady` strategiyi modernizaciyi* / Zhalilo Ya. A., Pokry`shka D. S., Belins`ka Ya. ta in.. – Kiev: NISD, 2012. – 144 p. 3. Myzza N. V. *Sutnist' ta problemy` energoberezhennya v Ukraini* / N. V. My`cza // *Staly`j rozvy`tok ekonomiky`.* – 2011. – No 4. 4. Zhovtyansk`ky`j V. A. *Udoskonalennya mexanizmiv energoberezhennya u rozrizi ry`nkovy`x peretvoren` v Ukraini* / Regional`ny`j Yevropejs`ky`j forum. Dop. Ukrainina, Kiev, 16-19 travnya 2000 r. – Kiev: Vseukr. Energet. Komitet. – 2000. – Vol. 1. 5. *Rozvy`tok vidnovlyuvany`x dzherel energiyi v Ukraini: potencial, pereshkody` i rekomendaciyi shhodo ekonomichnoyi polity`ky`* / [Elektronny`j resurs]. – Rezhy`m dostupu : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09108.pdf>. 6. Stadny`k V. V. *Upravlinnya efekty`vnisty energospozhy`vannya pidpry`yemstva: monografiya* / M. A. Joxna, O. A. My`kolyuk, V. V. Stadny`k. - Xmelnyckyj: XNU, 2012. – 193 p. 7. Kitchenko O. M. *Dzherela finansuvannya energoberigayuchy`x innovacijny`x proektiv* / O. M. Kitchenko, S. P. Sudarkina // *Ekonomika : problemy` teoriiy ta prakty`ky`.* – Dnipropetrovs`k : DNU. – 2009. – Vol. 3, No 251. P. 750–758. 8. Malyarenko V. A. *Energety`ka, dovkillya, energoberezhennya.* / V. A. Malyarenko, L. V. Ly`sak. – Kharkiv: Rubikon, 2004. – 368 p. 9. *Poryadok vy`dachi, oformlennya, reyestraciyi «Energety`chnogo pasporta pidpry`yemstva» ta oplyaty` poslug pry`jogo vprovadzheni (iz zminamy`)* // [Elektronny`j resurs] // – Rezhy`m dostupu : http://www.uazakon.com/documents/date_al/pg_ivwasi.htm.

Надійшла (received) 24.02.2015

УДК 330.341.13

С. В. СУСЛІКОВ, канд. екон. наук, доц., НТУ «ХПІ»;
А. В. СУСЛІКОВ, студент, НТУ «ХПІ»;
В. О. КОЛЧІНА, студент, НТУ «ХПІ»

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

У роботі проаналізовані існуючі підходи до розуміння сутності та структури інноваційного потенціалу підприємств, висвітлена сутність і структура інноваційного потенціалу підприємств та обґрунтовані авторські пропозиції з даних питань. Запропоновано авторське трактування структури інноваційного потенціалу підприємства, яке являє собою систему, що складається з інноваційного потенціалу внутрішнього середовища підприємства та каталізаторів зовнішнього середовища.

Ключові слова: інновації, потенціал, інноваційний процес, інвестиційний потенціал, каталізатори зовнішнього середовища.

Вступ. У сучасних умовах швидкоплинний світ вимагає від підприємств розширення існуючих підходів і знаходження нових методів управління. Скорочення життєвого циклу продукту, зростаючі потреби ринку і споживачів змушують виробників пристосовуватися до мінливої кон'юнктури, при цьому у вираші виявляється той, хто швидше за всіх

© С. В. Сусліков, А. В. Сусліков, В. О. Колчіна, 2015

здатний реагувати на зміни в суспільстві і втілювати в життя задумане, тобто використовувати свій інноваційний потенціал. Інноваційний потенціал підприємства фактично забезпечує можливість його подальшого розвитку. Але важливим є не тільки володіння цим фактором, а й здатність його ефективно реалізовувати.

Аналіз останніх досліджень. Питання формування та розвитку інноваційного потенціалу підприємства знаходять широке висвітлення в роботах зарубіжних таких як І. Ансофф, П. Друкер, Б. Твісс, Дж. Томпсон, С. Вінтер, К. Фрімен, П. Хайт, Й. Шумпетер та ін. І вітчизняних авторів В.Д. Андріанов, С.Ю. Глазьев, Г.Я. Гольдштейн, В.Ф. Гриньов, Г.І. Жіц, П.Н. Завлін, В.Г. Матвейкін, О.П. Молчанова, А.І. Пригожин, А.А. Тріфілова, Р.А. Фатхутдінов, Ю.В. Яковець та ін.

Мета дослідження. Метою даної статті є аналіз існуючих підходів до розуміння сутності та структури інноваційного потенціалу підприємств та обґрунтування авторських пропозицій з даних питань.

Матеріали досліджень. На даний момент економіка України знаходиться в стані спаду, спровокованого як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами, що посилює диспропорцію між наявністю інноваційних можливостей і їх реальним втіленням на практиці. Кількість підприємств, які мають сильний інноваційний потенціал стає все менше, але ще менше число підприємств можуть ефективно його використовувати.

В основному, дана проблема пов'язана з відсутністю комплексних досліджень, методологічних розробок і концептуальних підходів до оцінки інноваційного потенціалу та ефективності його використання. З причини цих причин, дослідження потенціалу підприємства є актуальним завданням.

Складність визначення інноваційного потенціалу обумовлена різним розумінням даного терміну вченими і відсутністю комплексних методичних досліджень у цій області.

Розкриття сутності поняття "інноваційний потенціал" доцільно здійснювати через визначення його складових категорій.

Поняття "потенціал" походить від латинського слова "potentia", яке означає силу, міць, можливість, здатність, існуючу в прихованому вигляді і здатну проявитися за певних умов. У більш широкому сенсі потенціал - це сукупність факторів, наявних, які можуть бути використані і приведені в дію для досягнення певної мети, результату. При чому потенціал може бути явним і прихованим, використовуваним або неживим [1].

Беручи до уваги вищевикладене, категорію "інноваційний потенціал" цілком можна трактувати як здатність системи до трансформації фактичного порядку речей в новий стан з метою задоволення існуючих або знов виникаючих потреб (суб'єкта-новатора, споживача, ринку і т.п.). При цьому ефективне використання інноваційного потенціалу уможливує перехід від прихованої можливості до явної реальності, тобто з одного стану в інший (а

саме, від традиційного до нового). Отже, інноваційний потенціал - це свого роду характеристика здатності системи до зміни, поліпшення, прогресу.

Наведемо тут й інші визначення поняття інноваційного потенціалу.

Монастирний Е. А. говорить про те, що інноваційний потенціал - це здатність системи організувати і здійснювати процеси, спрямовані на досягнення результатів, найбільш повно відповідних змін зовнішніх умов, в першу чергу, змін вимог ринку [2].

Миколаїв А. І. розглядає інноваційний потенціал як здатність різних галузей народного господарства виробляти наукоємну продукцію, що відповідає вимогам світового ринку. Тому інноваційний потенціал прив'язаний до конкретного рівня економіки - народному господарству [3].

На думку Аюшеевої Л. А. інноваційний потенціал являє собою частину економічного потенціалу, виражена у вигляді науково-дослідних, проектно конструкторських, технологічних організацій, експериментальних виробництв, досвідчених розробок, персоналу науково-дослідних організацій, їх кваліфікації і здатності до нестандартних новаторським ідеям [4].

Трухін С. А. розглядає інноваційний потенціал з точки зору структурної характеристики і визначає його як «сукупність науково-технічних, виробничих, технологічних, кадрових, інфраструктурних, фінансових, правових та інших можливостей господарюючих суб'єктів регіону забезпечити сприйняття і дифузію інновацій».

На думку Москвіної О. С. інноваційний потенціал (фірми, наукового центру, країни в цілому) являє собою наявні та призначені для досягнення інноваційних цілей (реалізації інноваційної стратегії, програм, проектів) ресурси, а також організаційні структури і технології (механізми) інноваційної діяльності [5].

Краюхин Г. А., Шабайкова Л. Ф. визначають інноваційний потенціал як сукупність кадрових, матеріально-технічних, інформаційних і фінансових ресурсів, що обслуговуються відповідною інфраструктурою, призначеної для реалізації нововведень.

Таким чином, існують різні поняття інноваційного потенціалу. Наведені визначення не розкривають всієї його суті, а розглядають лише деякі складові частини. У зв'язку з цим різняться підходи до визначення структури інноваційного потенціалу.

Деякі дослідники представляють структуру інноваційного потенціалу як єдність трьох його складових: ресурсної, внутрішньої і результативною, які співіснують взаємно, припускають і обумовлюють один одного, і проявляються при використанні як його триєдина сутність.

Ресурсна складова інноваційного потенціалу є свого роду "плацдармом" для його формування. Вона включає в себе наступні основні компоненти, що мають різне функціональне призначення: матеріально-технічні, інформаційні, фінансові, людські та інші види ресурсів.

Результативна складова виступає відображенням кінцевого результату реалізації наявних можливостей (у вигляді нового продукту, отриманого в ході здійснення інноваційного процесу). Таким чином, вона виступає свого роду цільовою характеристикою інноваційного потенціалу. Важливість цієї складової і доцільність відособленого виділення підтверджуються тим, що її збільшення, у свою чергу, сприяє розвитку інших складових (наприклад, ресурсної). Іншими словами, результативна складова, сама будучи результатом кількісної та якісної зміни, несе в собі потенційні можливості виведення на новий рівень функціонування як інноваційного потенціалу, так і системи в цілому [6].

Внутрішня складова являє собою "важіль", що забезпечує дієздатність та ефективність функціонування всіх попередніх елементів. Загалом вказана складова характеризує можливість цілеспрямованого здійснення інноваційної діяльності, тобто визначає здатність системи на принципах комерційної результативності залучати ресурси для ініціювання, створення і поширення різного роду нововведень.

Проаналізувавши існуючі погляди на структуру інноваційного потенціалу підприємств, запропонований свій варіант будови даної економічної категорії (рисунок 1). В даному випадку в основу запропонованого варіанту покладений підхід, сформований Краюхіної Г. А. [7], доповнений і розвинений автором даної роботи.

Як видно з рисунку складові інноваційного потенціалу групуються у два блоки: інноваційні ресурси та каталізатори. Під інноваційними ресурсами підприємства ми розуміємо сукупність тих складових його ресурсів - матеріальних, нематеріальних і фінансових, які підприємство використовує і може залучити для впровадження інновацій. Каталізатори - це фактори, які стимулюють інноваційну активність, покликані прискорити трансформацію інноваційних ідей в кінцевий продукт і забезпечити оптимальне використання інноваційних ресурсів.

Розвиток інноваційного потенціалу організації має здійснюватися тільки через розвиток усіх її підрозділів. Тому в якості інструменту оцінки інноваційного потенціалу доцільно використовувати діагностику внутрішніх ресурсів. Внутрішній потенціал включає:

- 1) продуктовий (проектний) - напрям діяльності організації та їх результати у вигляді продуктів і послуг (проекти і програми);
- 2) функціональний - перетворення ресурсів і керування в продукти і послуги в процесі трудової діяльності співробітників організації;
- 3) організаційний - організаційна структура, технологія процесів по усіх функціях і проектах, організаційна культура;
- 4) управлінський - загальне керівництво організації, система і стиль управління.

Внутрішній потенціал характеризує можливість цілеспрямованого здійснення інноваційної діяльності, тобто визначає здатність системи на

принципах комерційної результативності залучати ресурси для ініціювання, створення і поширення різного роду нововведень і характеризується через процеси створення і впровадження нового продукту, забезпечення взаємозв'язку новатора як з наукою, що надає прогресивні ідеї, так і ринком, що споживає готовий продукт, а також методи і способи управління інноваційним процесом.

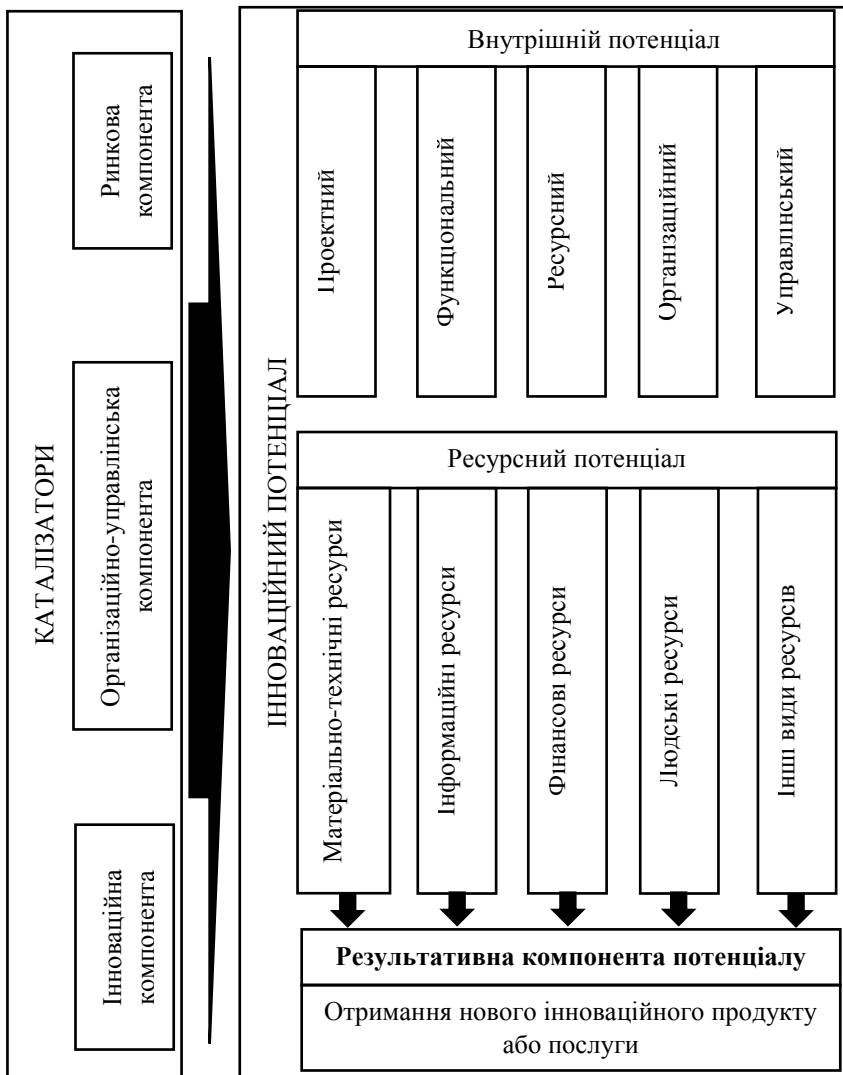

Рис. 1 - Структура інноваційного потенціалу підприємства

Ресурсний потенціал у своїй сукупності (матеріально-технічних, трудових, матеріальних, фінансових та інших) складають інноваційний потенціал організації. Причому кожна частина ресурсного потенціалу в свою чергу, також є відносно самостійною і багатофункціональною. Тому, визначивши значимість кожної з них, можна поліпшити результативну компоненту інноваційного потенціалу, тим самим прискоривши отримання нового інноваційного продукту або послуги.

Висновки. Підводячи підсумки, можна сказати, що серед дослідників не існує однозначності в розумінні сутності інноваційного потенціалу. Відмінності у визначеннях пов'язані в першу чергу з тим, з позицій розглядається дана категорія. Це зайвий раз підтверджує той факт, що інноваційний потенціал - це складна економічна категорія, яка, по суті, являє собою характеристику здатності суб'єкта господарювання до інноваційного розвитку, прогресу. Дану категорію потребує подальших досліджень з метою вироблення ефективних механізмів її реалізації та розвитку.

Список літератури: 1. Кравченко С., Кладченко І. Исследование сущности инновационного потенциала // <http://masters.donntu.edu.ua>. 2. Ильенкова С. Д. Инновационный менеджмент. Учебник. – М.: Юнити, 1997. – 251 с. 3. Трифилова А. А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия. - М.: Финансы и статистика, 2005. - 304 с. 4. Гунин В. Н., Баранчев В. П., Устинов В. А. Управление инновациями: 17-модульная программа для менеджеров "Управление развитием организации". – М.: Юнити, 1999. – 328 с. 5. Гусаков М. Формирование потенциала инновационного развития // Экономист. - 1999. - № 2. - С. 3-38. 6. Яхонтова Е. С. Управление ценностями как элемент управления человеческими ресурсами компании // Менеджмент в России и за рубежом. - 2003. - № 4. 7. Новікова І. В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-економічне забезпечення розвитку. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.01.– Київ: КНЕУ, 2003. – 20 с. 8. Штуліна Ю. С. Інноваційний потенціал як основа стійкого економічного розвитку господарських систем, його сутність та структура // Механізм регулювання економіки. – 2004. – №2. – С. 71-81

Bibliography (transliterated): 1. Kravchenko, S., Kladchenko, I. "Issledovanie sushhnosti innovacionnogo potenciala" // <http://masters.donntu.edu.ua>. 2. Ilenkova, S. D. "Innovacionnyj menedzhment", Moscow: Juniti, 1997. Print. 3. Trifilova, A. A. "Ocenka jeffektivnosti innovacionnogo razvitija predpriyatija", Moscow: Finansy i statistika, 2005. Print. 4. Gunin, V. N., Baranchev, V. P., Ustinov, V. A. "Upravlenie innovacijami: 17-modul'naja programma dlja menedzerov "Upravlenie razvitiem organizacii"", Moscow: Juniti, 1999. Print. 5. Gusakov, M. "Formirovanie potenciala innovacionnogo razvitija", Jekonomist. No. 2. 1999. 3-38. Print. 6. Jahontova, E. S. "Upravlenie cennostjami kak jelement upravlenija chelovecheskimi resursami kompanii", Menedzhment v Rossii i za rubezhom. No. 2003. Print. 7. Novikova, I. V. "Innovacijnyj potencial pidpry'emstva: ocinka ta finansovo-ekonomichne zabezpechemya rozvy'tku. Avtoref. dy's. kand. ekon. nauk: 08.06.01", Kiev: KNEU, 2003. Print. 8. Shy'pulina, Yu. S. "Innovacijnyj potencial yak osnova stijkogo ekonomichnogo rozvy'tku gospodar's'ky'x system, jogo sutnist' ta struktura", Mexanizm reguljuvannya ekonomiky'. No. 2. 2004. 71-81. Print.

Надійшла (received) 24.02.2015